

УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКУ

Стешенко О.Д.,

канд. економ. наук, доцент

Шалімова О.Ю.,

магістр

Український державний університет залізничного транспорту (м. Харків)

В сучасних умовах політико-економічної кризи, що виникла в Україні, наслідком якої є розбалансованість у всіх сферах економіки країни, перед банками, як і перед іншими фінансовими установами, постає гостра проблема їх здатності до підтримання своєї фінансової стабільності, яка є запорукою утримання банком своїх позицій на ринку. Економічна криза, що спричинена політичною ситуацією в Україні, призвела до того, що банківський ринок залишили і будуть залишати фінансово неспроможні учасники, поступаючись місцем більш надійним. За результатами дослідження банківських ризиків, на сьогоднішній день одним з найвищих ризиків у банківському секторі є ліквідність, точніше її дефіцит. Саме тому ефективне управління фінансовою діяльністю банку, яке включає насамперед, підтримання його ліквідності, а також платоспроможності, надійності, стабільності є першочерговим завданням керівництва банку.

Розгортання в останній період часу кризових явищ в економіці України вимагає від Національного банку та Уряду пошуку оптимальних шляхів подолання економічного спаду. Одним із найбільш важливих елементів у загальній системі заходів щодо запобігання рецесії та стимулювання економічного росту є забезпечення належного рівня фінансової стійкості та ліквідності банківської системи країни, що може бути досягнуто засобами і методами грошово-кредитної політики, включаючи як традиційні, так і нетрадиційні її інструменти. Банківській системі належить ключова роль у механізмі реалізації заходів державної економічної політики щодо протидії появи негативних тенденцій розвитку як у реальному, так і у фінансовому секторах економіки.

Протягом останніх років у банківському секторі України спостерігався високий рівень турбулентності. Починаючи з 2014 року, 92 банки було ліквідовано, а частка «непрацюючих» кредитів станом на 01.01.2021 р. сягнула рівня 55% від загального обсягу кредитів (один із найвищих показників у світі) [1].

Поняттю «ліквідність комерційного банку» у науковій літературі даються різні визначення. З одного боку, ліквідністю вважається як здатність банку виконувати свої зобов'язання у визначений термін [2]. Причому це стосується не тільки повернення вкладених коштів та виплати відповідного відсотка, але й з видачі кредитів. Деякі автори пропонують визначення ліквідності як здатності банку виконати свої зобов'язання перед клієнтами з урахуванням майбутнього

вивільнення коштів, вкладених в активні операції, і можливих позик на грошовому ринку [3-5].

Управління банківською ліквідністю – складна й багатогранна проблема, яка не має однозначного вирішення і вимагає щоденного аналізу не лише банківських активів і пасивів, а й стану економіки в цілому та перспектив її розвитку. Забезпечення ліквідності повинно мати найвищий пріоритет у фінансовій роботі банку. Тому вирішення даної проблеми є завданням безпосередньо самого банку, яке базується на оперативному та поточному аналізі стану ліквідної позиції банку.

Необхідність розробки ефективних методів моделювання як інструменту виявлення проблемних ситуацій, боротьби з складністю проблем управління і оперативного ухвалення рішень продиктована сьогодні практикою розвитку вітчизняного ринку, де ухвалювати рішення доводиться в умовах невизначеності, економічної нестабільності і підвищених ризиків. При цьому передбачається, що керівництво банків готове свідомо слідувати принципам раціонального і інтуїтивного аналізу виникаючих проблем, їх ранній діагностиці і попередженню. Накопичений досвід і широке розповсюдження сучасних обчислювальних технологій продемонстрували актуальність упровадження імітаційного моделювання в рішення комплексних і важко формалізованих завдань, пов'язаних з дослідженням проблемних ситуацій і нетривіальної поведінки складних систем і об'єктів.

Моделювання бізнес-процесів - це ефективний засіб пошуку шляхів оптимізації діяльності банку, засіб прогнозування й мінімізації ризиків, що виникають на різних етапах реорганізації банку. Цей метод дозволяє дати вартісну оцінку кожному окремому процесу й всім бізнес-процесам організації в сукупності.

В процесі формування політики управління ліквідності доцільно використовувати оцінку рівня ліквідності банківської установи, визначити головні фактори, що впливають на рівень ліквідності, розробити та реалізувати заходи щодо підвищення рівня ліквідності.

Структурно-функціональна модель надає можливість проілюструвати порядок дій при управлінні ліквідністю банку. Ця модель передбачає використання CASE-способу в програмному продукті BPwin за стандартом: IDEF0, який надає опис етапів модельованого процесу. Особливостями стандарту IDEF0 є те, що він дозволяє подати алгоритм удосконалення у вигляді діаграми, наглядно представити послідовність дій формування основних напрямів процесу управління ліквідністю банку.

Реалізація цього стандарту здійснюється за таким етапами. Перший етап - це побудова основного блоку управління ліквідністю. Його суть полягає у складанні контекстної діаграми моделі. На другому етапі моделювання відбувається декомпозиція контекстної діаграми, результатом чого є діаграма, що відбиває структуру, тобто сукупність етапів процесу, який відображено контекстною діаграмою. Структурна побудова цієї діаграми передбачає виконання послідовності таких процесів, які є етапами побудови динамічного індикатора

ліквідності, котрий визначає комплексну оцінку ліквідності банку.

На ліквідність банківської установи можуть впливати такі внутрішні фактори, як співвідношення термінів залучення ресурсів і термінів розміщення коштів, структура активів, ступень ризикованості активних операцій, структура пасивів, якість керування банком та інші.

До зовнішніх факторів, що впливають на рівень ліквідності банку можна віднести наступні фактори:

- випадкові або надзвичайні, викликані особливостями діяльності клієнтів банку;
- сезонні, пов'язані із сезонними видами виробництва;
- циклічні, що відображають коливання ділової активності;
- довгострокові, обумовлені зрушеннями в споживанні, інвестиційному процесі, НТП.

Застосування CASE-способу моделювання бізнес процесів банківської установи дозволило комплексно представити у стандарті IDEF0 процес управління ліквідності банку. Ліквідність є однією з найважливіших якісних характеристик діяльності банку, яка свідчить про його надійність і стабільність. В умовах нестабільного зовнішнього середовища важливого значення набуває аналіз впливу факторів ліквідності, оскільки це дозволяє прийняти правильні управлінські рішення і розробити політику управління ліквідністю. Подальша декомпозиція цього процесу дозволяє детально відобразити сценарій діяльності фінансового аналітика при виконанні своїх обов'язків, що сприятиме підвищенню якості прийняття управлінських рішень щодо зазначеної предметної області.

Список літератури

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
2. Банківські операції : підручник. За ред. А. М. Мороза. К. : КНЕУ, 2008. 384 с.
3. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку: підручник. К. : КНЕУ, 2004. 468 с.
4. Катан Л. І. Управління ліквідністю комерційних банків. *Молодий вчений*. 2017. № 5 (45). С. 588-591.
5. Литвинюк М. В. Ліквідність банку та банківської системи як показник ефективності діяльності банку та її вплив на прибутковість комерційного банку. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 631-636.